

MĚSTO HRANICE

Vznik hřbitova První Židé do Hranic přišli na počátku 17. století. V roce 1637 byla potvrzena existence samostatné židovské obce, přičemž je zmíněna již existující „pohřební zahrada za městem“. Lze předpokládat, že hřbitov vznikl v první polovině 30. let 17. století. Nesloužil jen pro potřeby hranické židovské komunity, byli zde pohřbíváni i souvěrci z Potštátska, Oderska, Novojičínska, Valašskomeziříčska a Vsetínska [6]. Naproti hřbitovu byl v roce 1691 zřízen židovský lazaret pro nemocné, v němž museli přespávat také Židé, kteří městem jen projížděli. Poslední pohřeb na hřbitově se uskutečnil v roce 1965.

Židovské pohřební zvyky Krátce před skolem bylo v úmrtním pokoji otevřeno horní okenní křídlo, aby duše mohla vystoupit do nebe. Po úmrtí bylo v místnosti zakryto zrcadlo a v domě smutku a každém ze tří židovských domů napravo a nalevo byla vylita z otevřených nádob pitná voda, aby si v ní anděl smrti umyl svůj meč. Ihned po ohledání byla muž-

ská mrtvola umyta, učesána, oděna do čistého prádla, oblečena do bílého rubáše a zahalena do talitu. Jednalo se o tenký oděv, ve kterém stál zemřelý kdysi jako ženich pod chupou a který nosil kromě talitu do synagogy na svátky roš ha-šana a jom kipur. Mrtvý byl uložen hlavou směrem k východu, na jeho oči, ústa a do uší byly vloženy malé střípky a do každé ruky dostal malou hrubě vyřezanou dvouzubou dřevěnou vidlici, aby se při vzkříšení snáze prokopal zemi do Jeruzaléma nebo do zahrady Eden.

Zničení hřbitova Hřbitov byl postupem času obklopen obytnými domy a budovou gymnázia (1871), od konce 19. století se z různých důvodů opakovaly plány na jeho zrušení. Od roku 1963 byl hřbitov památkově chráněn, avšak po zániku hranické židovské komunity v 70. letech 20. století neudržované pohřebiště chátralo [2] [3] [4]. Město Hranice v roce 1984 hřbitov koupilo a rozhodlo se jej přeměnit v park, umělecky nejhodnotnější náhrobky měly být zachová-

ny a ostatní náhrobky měly být položeny a překryty půlmetrovou vrstvou hlíny. Na počátku listopadu 1989 však bez ohledu na tyto podmínky došlo k plošné demolici větší části hřbitova [5]. Zásahem Okresního střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Olomouci byly práce zastaveny a v nových politických poměrech byl záměr zrušen.

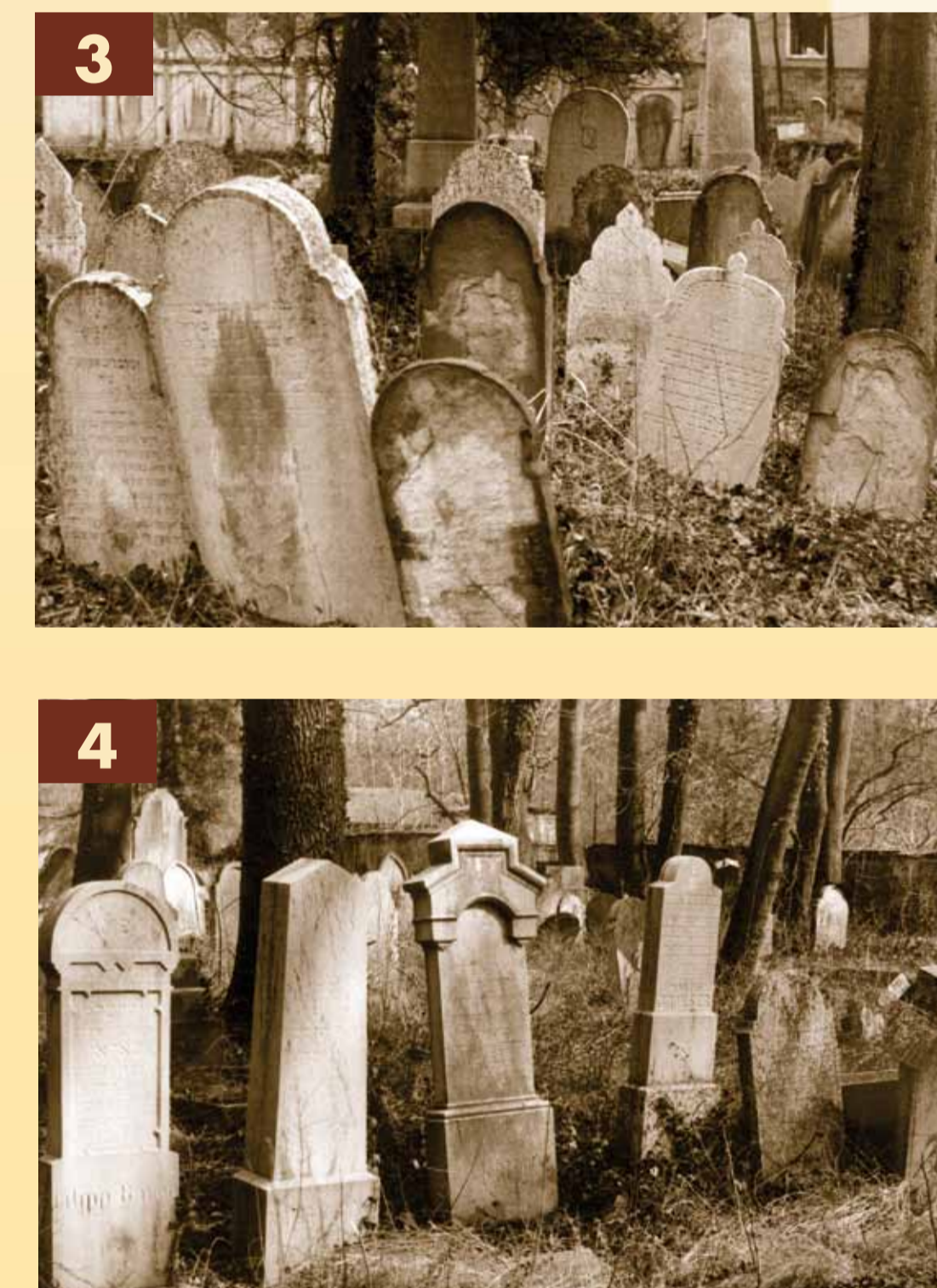
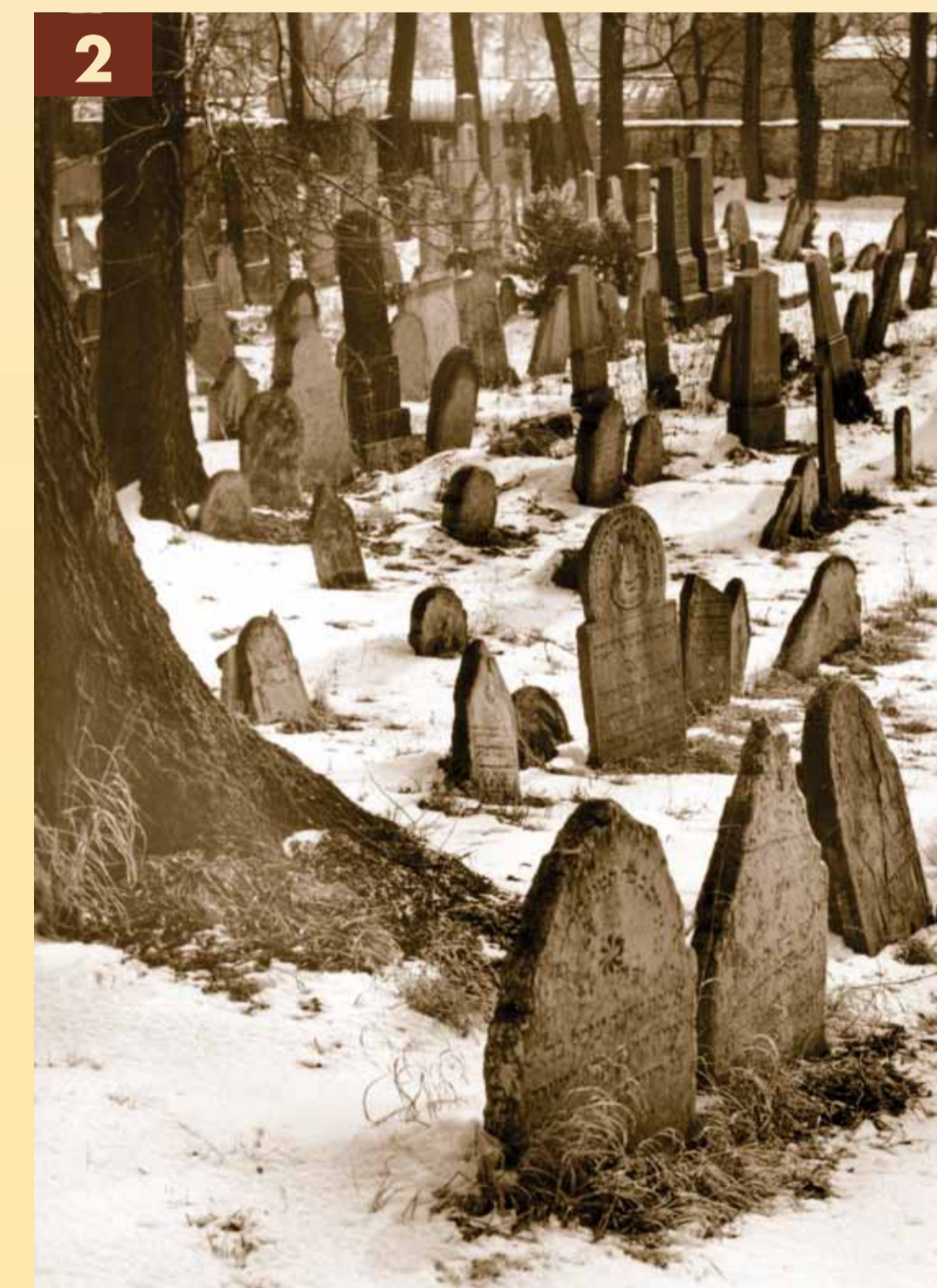
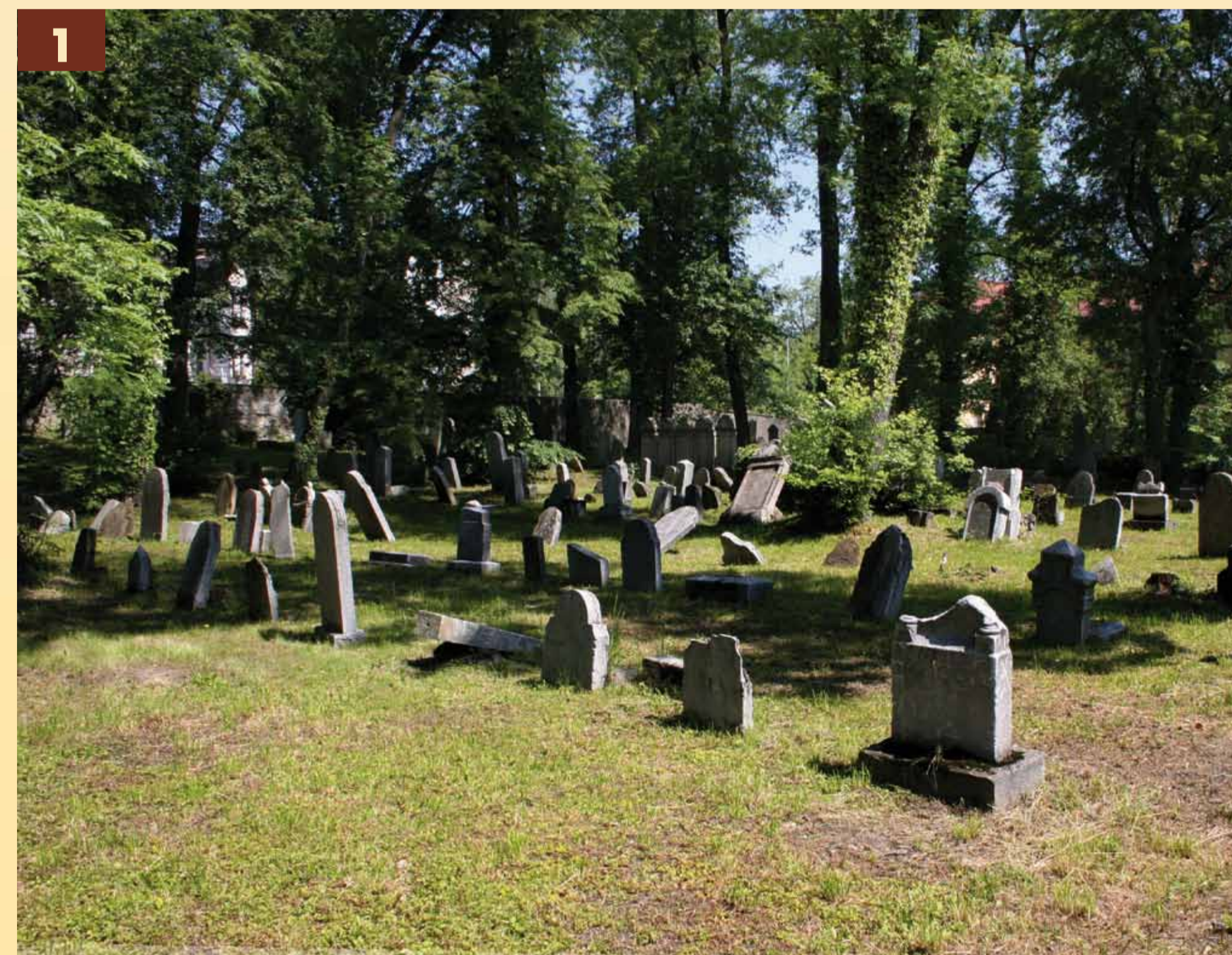
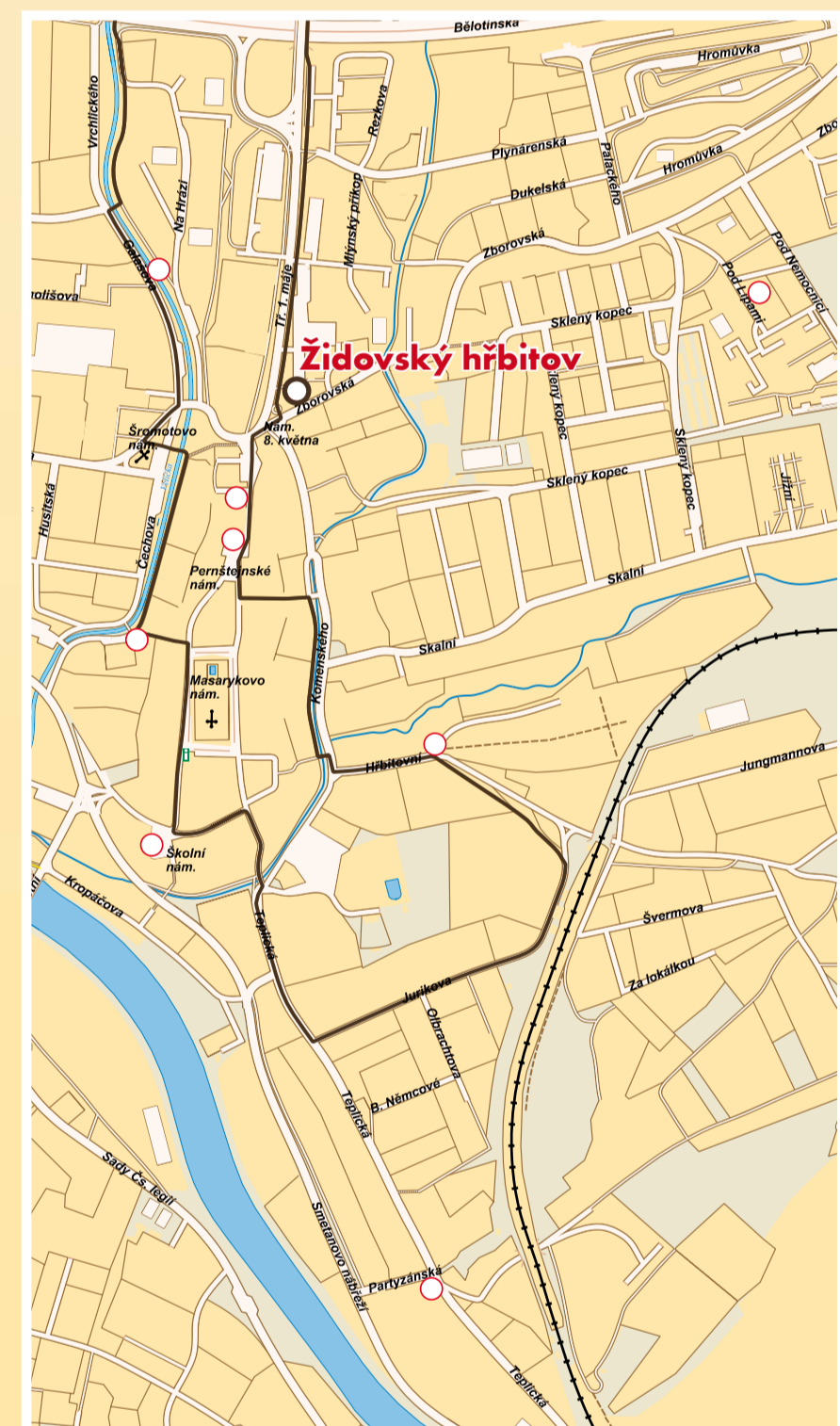
Obnova hřbitova V roce 1990 bylo rozhodnuto provést rekonstrukci poškozeného hranického židovského hřbitova. Demolice však zasáhla víc než 70 % jeho plochy, množství pomníků bylo zcela zničeno nebo poškozeno, rekonstrukce se nemohla opřít ani o kvalitní dokumentaci hřbitova před demolicí. Poškozená plocha hřbitova byla tedy pietně upravena a pohřební stély na ní byly volně osazeny [1]. V roce 1991 byl hřbitov znovu prohlášen za kulturní památku a v rekonstruované podobě byl otevřen 14. listopadu 1994 [7] [11].

Slavní pohřbení Mezi pohřbenými na hranickém hřbitově nacházíme řadu zajímavých a významných osobností. S historií Hranic úzce souvisejí jména zakladatelských podnikatelských osobností Abrahama Wolfa (1803–1865) a Noeho Strosse (1822–1897), k důležitým židovským rabinům patří Hermann Reiniger (1819–1897). Ke světově proslulým osobnostem má vztah hrob Oskara Kafky (1884–1901), bratrance spisovatele Franze Kafky [8], Lotti Singerové (1820–1899), matky encyklopedisty Isidora Singera, či nedochovaný dětský hrob Julia Freuda (1856–1858), bratra zakladatele psychoanalýzy Sigmunda Freuda.

Náhrobky Nejstarší dochovaný náhrobek pochází z roku 5445 (1684/1685 křesťanského letopočtu) a patří Jeklovi, synu Natana Fajtla, a jeho ženě Chaně. Většina náhrobků vznikla ve druhé polovině 19. století. Nápisy jsou provedeny většinou v hebrejštině, od 30. let 19. století se objevuje němčina, několik náhrobků z 20. století má český text. Symboly na náhrob-

cích se většinou vztahují k osobě zemřelého, k jeho jménu, původu, náboženské funkci či osobním vlastnostem. Nejčastěji se vyskytují žehnající ruce na náhrobcích těch, kteří odvozovali svůj původ od chrámových kněží (kohenu) [10], konvice na stélách potomků chrámových pomocníků (levitů), na několika pomnicích úctyhodných mužů vidíme tzv. korunu dobrého jména nebo korunu tóry. Žena jménem Levia (hebrejsky Lvice) Sonntagová (1846) má na pomníku figuru lvice [9], stéla Pesacha Taubera (německy Holuba) z poloviny 19. století obsahuje zobrazení holuba. Na několika pomnicích z první poloviny 20. století se objevuje Davidova hvězda, která může symbolizovat příslušnost zemřelého k sionistickému hnutí.

Text / Text: Jiří J. K. Nebeský
Foto / Photo: Milan Mráz [1] [5] [6] [7] [8] [9] [10] [11], Jiří Musil [2] [3] [4]
Grafika / Graphics: Jan Machovský, info@machovsky.cz, www.machovsky.cz

The origin of the cemetery The first Jews came to Hranice at the beginning of the 17th century. In 1637 an independent Jewish community was confirmed to exist, and an existing "burial garden behind the town" was mentioned. The cemetery is estimated to have been established in the first half of the 1630s. Apart from the needs of the Hranice Jewish community, the cemetery also served as a burial ground for fellow believers from the Potštát, Odry, Nový Jičín, Valašské Meziříčí, and Vsetín regions [6]. Opposite the cemetery a Jewish infirmary was built in 1691, where Jews passing through the town had to spend the night. The last burial conducted at the cemetery was in 1965.

Jewish burial customs Shortly before a person died, an upper window leaf in the room where the person was dying was opened so that the soul could climb to heaven. On the death, the mirror in the house of mourning was covered and in Jewish houses on both right and left sides, drinking water was poured out of open containers so that the Angel of Death could wash his sword in it. Immediately after the inspection of

a male corpse, it was washed, combed, dressed in clean undergarments and a white shroud, and veiled with a tallit. These were the same clothes that the deceased once wore when as a groom he was standing in front of a cottage and which he wore, except for the tallit, to the synagogue during the holidays of Rosh Hashanah and Yom Kippur. The deceased was laid down with his head to the east, small fragments were placed on his eyes, mouth, and into his ears, and a small roughly carved two-toothed fork was placed in each of his hands to help him dig through the Earth to Jerusalem or the Garden of Eden during resurrection.

Destruction of the cemetery Over the course of time, the cemetery was surrounded with residential buildings and a secondary school (1871); from the end of the 19th century, its abandonment was repeatedly planned for various reasons. Since 1963 the cemetery was protected as a monument but when the Hranice Jewish community became extinct in the 1970s, the unkempt burial ground continued to deteriorate [2] [3] [4]. In 1984 the Town of Hranice purchased the ce-

metery and decided to change it into a park. The most artistically valuable tombstones were to be preserved and the remaining tombstones laid down and covered with a half-meter of soil. Despite this, at the beginning of November 1989, the larger part of the cemetery was demolished [5]. Thanks to an intervention from the Regional Center of State Monument Care and Nature Protection in Olomouc the works were stopped and in the new political situation the plan was annulled.

Restoration of the cemetery In 1990 a decision was made to remodel the damaged Jewish cemetery in Hranice. Unfortunately, the demolition affected more than 70% of its area, a great number of monuments were completely destroyed or damaged, the remodeling could not even be based on a quality documentation of the cemetery prior to the demolition. And so the damaged area of the cemetery was piously restored, and the burial stelas replanted freely [1]. In 1991 the cemetery was again declared a cultural monument and after remodeling, opened on November 14, 1994 [7] [11].

Famous persons buried here Those buried at the Hranice cemetery include a number of interesting and important personalities. Closely related to Hranice history are the names of entrepreneurs-founders Abraham Wolf (1803–1865) and Noe Stross (1822–1897); important Jewish rabbis include Hermann Reiniger (1819–1897). Graves related to world famous persons belong to: Oskar Kafka (1884–1901), a cousin to the writer Franz Kafka [8], Lotti Singer (1820–1899), the mother of the encyclopedist Isidor Singer, or the grave of Julius Freud (1856–1858), the brother of the founder of psychoanalysis Sigmund Freud, which has not been preserved.

Tombstones The oldest preserved tombstone dates back to 5445 (1684/1685 of the Christian calendar) and belongs to Jekl, the son of Natan Fajtl, and his wife Chana. Most of the tombstones were built in the second half of the 19th century. The inscriptions are mostly in Hebrew, from the 1830s also in German, and several tombstones from the 20th century have Czech text. The symbols on the tombstones are usually related to the deceased person, to their name, origin, re-

ligious function, or personal qualities. The blessing hands appear most frequently on the tombstones of those related to the temple priests (Cohens) [10], the kettle on the stela of descendants of temple servants (Levites), on several monuments of respectable men we can see the crown of a good name or the crown of the Torah. The monument of a woman called Levia (Lioness in Hebrew) Sonntagová (1846) bears a figure of a lioness [9], the stela of Pesach Tauber (Pigeon in German) from the mid 19th century contains an image of a pigeon. On several tombstones from the first half of the 20th century the Star of David appears, perhaps symbolizing that the deceased belonged to Zionism.

ZA KRÁSAMÍ MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY HRANICE

Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj
Partner pro váš rozvoj

ROP
Střední Morava

www.hranice.eu / www.michranice.cz / tel: +420 581 607 479